Οἱ ἰδιοκτῆται ἐδιπλασίασαν καὶ ἐτριπλασίασαν τὴν περιουσίαν των· ἀλλὰ καὶ τῶν ἐκμισθωτῶν τὰ ὠρελήματα ηὔξησαν ἀναλόγως. Διὸ ὁ κύριος ὑποστατικοῦ τοσαῦτα θησαυρίσας δὲν κατεδέχετο πλέον νὰ κατοικῇ τὸν πύργον του διὰ νὰ ἐφορεύῃ τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν· ἀλλὰ μιμούμενος τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῆς πρωτευούσης ἐβάδιζε παραλλήλως μετὰ τῶν πολιτῶν, ὡ ρέγετο τὴν φιλολογίαν, ἔπεμπε τὰ παιδία αὐτοῦ εἰς τὸ σχολεῖον, ἠγόραζε τῇ οἰκίᾳ τὰ ἔπιπλα εἰς τὴν πόλιν, κατ' ὀλίγον δὲ ἔπαυσε νὰ συγκοινωνῇ, ὡς τὸ πάλαι, μετὰ τοῦ ἐκμισθωτοῦ. Ἀντὶ νὰ κυνηγήσῃ κατὰ τὸ σύνηθες πρὸς διασκέδασιν συνήθροισε ἀγέλην δορκάδων καὶ λαγωῶν, ἐξήρχετο δὲ εἰς θήραν μετὰ πολλῶν ἄλλων ὡς οἱ ἡγεμόνες καὶ βασιλεῖς, ὥστε εἵλκυε διὰ τούτου τὰ βλέμματα τῶν γειτόνων, ἢ ἐγένετο καὶ ἐπίφθονος.

Ὁ δὲ ἐκμισθωτὴς ὑψωθεὶς σχεδὸν καὶ αὐτὸς εἰς τὴν τάξιν τοῦ ἰδιοκτήτου ἤλλαξεν ὁμοίως καὶ ἐξέτεινε τὰς ἐνασχολήσεις του. Ἐπειδὴ ἄλλοτε μὲν ἐγεώργει 800, 1200, 1600 στρέμματα γῆς· εἶχεν οἰκίαν μικρὰν, καὶ ὀρέξεις ὀλίγας· τότε δὲ ἐκαλλιέργει 4000, 8000 στρέμματα, ηὔξησε τὰς ἐπιθυμίας του, ἐκαλλώπισε δὲ τοσοῦτον καὶ τὴν κατοικίαν του, ὥστε ἐπλησίασεν εἰς τὸν κύριόν τοῦ ὑποστατικοῦ. Ἀλλ' ἀναλόγως μετεβλήθησαν καὶ τὰ λοιπ ἀπάντα· ὁ ὑπηρέτης π χ. τοῦ κτήματος παύσας νὰ διατρίβῃ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰδιοκτήτου, ἐζήτησε σύντροφον καὶ πραγματικῶς ἐνυμφεύθη, ὥστε ὁ πληθυσμὸς ηὔξησεν αἰφνιδίως. Ἄλλοτε ὁ ἐργάτης μόλις διὰ πολλῶν καὶ συνεχῶν ἱδρώτων, καὶ διαρκοῦς τιμιότητος καὶ σωφροσύνης ἀποκτῶν τοῦ κυρίου τὴν πίστιν καὶ μικρά τινα κέρδη φειδωλῶς ἀποταμιευόμενα ἔρθανε νὰ νυμφευθῇ τὴν ὑπηρέτριαν τοῦ ὑποστατικοῦ, ἢ τὴν γαλακτοπῶλιν. Πόσον σήμερον μετεβλήθησαν πάντα τὰ ἤθη ταῦτα! Ὁ ἐργάτης μὴ εὑρίσκων ἄσυλον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀλαζόνος καὶ εὐπόρου ἀγρονόμου ἀναγκάζεται καὶ αὐτὸς νὰ νυμφευθῇ, καὶ οὕτως ηὔξησε τὰς ἀνάγκας του, ἐν ᾧ ἠλαττώθη τὸ ἡμερομίσθιόν του.

Ἐπειδὴ ὅμως οἱ ἐργάται οὗτοι δὲν εἶχον πῶς νὰ ζήσωσιν, ἐπενοήθη νὰ τοὺς κηρύξωσι πτωχοὺς καὶ ἡ ἐνορία ἐπιφορτίσθη νὰ ἀναπληροῖ τακτικῶς δι' ἐλεημοσύνης τὸ ἐλλεῖπον τοῦ μισθοῦ. Τοιοῦτοι πένητες ὑπερεπλήθυναν· αἱ δὲ ἐνορίαι παρέπεμπον αὐτοὺς πρὸς ἀλλήλας. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ κλῆρος ἀπῄτει τὴν δεκάτην, ηὐξήθη τὸ δεινόν, οἱ ἰδιοκτῆται ἠναγκάζοντο νὰ συνεισφέρωσι τὸν φόρον τῶν πτωχῶν, οἱ εἰσπράκτορες αὐτοῦ ἐκατηγοροῦντο ὡς καταχρασταί, οἱ χωρικοὶ ἐξευτελίζοντο, οἱ δὲ ἐκκλησιαστικοὶ ἐμισοῦντο.

Ταῦτα συνέβαινον ἐπὶ τοῦ πολέμου τοῦ Ναπολέοντος· ἀλλ' ἡ εἰρήνη ἐχειροτέρευσεν ἔτι μᾶλλον τὴν νόσον διότι ἀπολυθέντα ἐκ τῆς στρατιᾶς καὶ τοῦ ναυτικοῦ τόσα πλήθη ἐπλημμύρησαν εἰς τὰ χωρία ὅπου ἐλειμοκτόνουν τόσοι ἄνθρωποι μένοντες ἀργοί, πολλοὶ δὲ τεχνίται τριτρεφόμενοι ἐκ τοῦ πολέμου ἔπαυσαν νὰ ἔχωσιν ἔργον.

Ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἠπειρωτικοῦ πολέμου διὰ νὰ αὐξήσῃ τοὺς πόρους αὐτῆς καὶ νὰ στέλλῃ χρήματα πρὸς τοὺς πολεμοῦντας συμμάχους ἡ Κυβέρνησις διέταξε διὰ νόμου τὴν τράπεζαν νὰ μὴ ἐξορλῇ τὰ χρεώγραφά της, αὐτὰ δὲ μόνα ἀπετέλουν ὅλον τὸ χρηματικὸν τοῦ βασιλείου, ἔπειτα ἀπώλεσαν πολὺ ἐκ τῆς λογιστικῆς ἀξίας των· ὅτε κατὰ τὸ 1815 ἡ τράπεζα ἠθέλησε νὰ τὰ ἐξαργυρώσῃ κατ' αὐτὸν τὸν ὅρον, οἱ βιομήχανοι καὶ γεωργοὶ ἐζημιώθησαν πολὺ ἐκ τῆς τοιαύτης μεταβολῆς. Ἐπειδὴ ἕως τότε μία οὐγγία χρυσοῦ ἰσοφάριζε πρὸς πέντε λίρας στερλίνας καὶ 6 σελίνια π. χ. χρεωγράφων τραπεζιτικῶν, ἐν ᾧ ἂν ἡ τιμὴ τούτων διέμενεν εἰς τὴν λογιστικὴν, ἢ συνήθη καὶ ἀγοραίαν ἀξίαν, τὸ βάρος αὐτὸ ἔπρεπε νὰ καταβῇ εἰς τρεῖς λίρας καὶ δεκαπέντε σελίνια. Τοιουτοτρόπως δὲ ἑκατὸν λίραι στερλίναι εἰς χριώγραφα τραπεζιτικὰ ἦσαν ἀντάξιοι ἑβδομήκοντα τριῶν μόνων στερλίνων καὶ τεσσάρων σελινίων, τοῦτέστι τὸ χαρτονόμισμα ἐξέπεσε τῆς ἀγοραίας αὐτοῦ τιμῆς κατὰ 21 τοῖς 0)0. Ἀλλὰ πρὶν κατὰ τὸ 1815 ὑψωθῶσι τὰ χρεώγροφα, οἱ φόροι καὶ τὰ ὑπάρχοντα ἐκμισθώματα ἐλογίζοντο κατὰ τὴν τῶν χρεωγράφων αὐτῶν ἐλαττωμένην τιμὴν, οἱ δὲ ἐκμισθωταὶ ἐλπίζοντες ὅτι θέλει διαρκέσει ἡ τοιαύτη ἔκπτωσις, ἢ ὑποτίμησις τοῦ συγκροτουμένου ἐκ χρεωγράφων τῆς τραπέζης νομισματικοῦ οὐδὲ ἐφαντάσθησαν νὰ συμφωνήσωσιν ὅτι ὅπου ὤφειλον ἔμελλον νὰ προσφέρωσι ποσότητα ἀνάλογον πρὸς τὴν παροῦσαν λογιστικὴν τιμὴν τῶν τραπεζιτικῶν χρεωγράφων.

Ἐφ' ὅσον ἡ τιμὴ τῶν συναλλαγμάτων διέμενε κατωτέρα τῆς ὀνομαστικῆς ἀξίας, οἱ ἐκμισθωταὶ ἀπέδιδον τὸ χρέος των· ἐπειδὴ ἐπώλουν καὶ τοὺς καρποὺς κατὰ τὰς συμφωνίας των. Ἀλλ' ὅτε μετὰ τὴν εἰρήνην ἡ τράπεζα ἀφήρεσεν ἐκ τῆς κυκλοφορίας πλῆθος χρεωγράφων, ἡ ἀξία αὐτῶν ηὔξησεν, ἠλαττώθη δὲ ἀναλόγως ἡ τιμὴ τῶν προϊόντων. Οἱ ἐκμισθωταὶ λαμβάνοντες ὀλιγότερα χρεώγραφα δὲν ἠδύναντο νὰ πληρώσωσι τὸ ἐκμίσθωμα, ἐπειδὴ τὸ συμβόλαιον τοὺς ἠνάγκαζε νὰ δίδωσιν εἰς πραγματικὴν ἀξίαν ποσὰ συμφωνηθέντα εἰς κατωτέραν. Οὕτως εἴτις ὑπεσχέθη νὰ δώσῃ ὑπὲρ ἀγροῦ τινος, ἢ οἰκίας ἑκατὸν λίρας διὰ χρεωγράφων παριστανόντων τότε 73 λίρας καὶ 4 σελίνια μεταλλικῶν νομισμάτων, ὑπεχρεοῦτο τότε νὰ καταβάλῃ, ἀφ' οὗ ἀποκατεστάθη ἡ τιμὴ τοῦ χαρτονομίσματος, ἑκατὸν λίρας αὐτοῦ ἰσοδυναμοῦντος τότε πρὸς 100 λίρας ἐκ χρυσοῦ. Ὁμοίως ἐδίδοντο καὶ οἱ φόροι καὶ οἱ μισθοὶ τῶν ὑπαλλήλων, ὥστε λογικῶς δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι οἱ μισθοὶ οὗτοι καὶ οἱ φόροι ηὐξήθησαν κατὰ 27 τοῖς 0|0 μετὰ τὸ 1815. Τὸ βάρος αὐτὸ ἠσθάνθησαν ἀμέσως σχεδὸν οἱ δασμοφόροι, οὔτε ὑπῆρχε τρόπος τις θεραπείας νόμιμος. Τὸ χαρτονόμισμα μόνον ἦτο ἀληθὴς καὶ πρώτη πάντων τῶν κακῶν αἰτία, ὀλίγοι ὅμως τὴν ἐφαντάζοντο. Ἐκ τούτου ἐπήγασεν ἀλληλοδιαδόχως ἡ χρεωκοπία τῶν ἐκμισθωτῶν, ἡ πενία τῶν γεωργῶν καὶ ἡ γενικὴ καταστροφὴ πάντων.

Ἐν ᾧ ὁ ἐργάτης καὶ ὁ χωρικὸς ἐλιμοκτόνουν, ὁ ἰδιοκτήτης καὶ ὁ ἐκμισθωτὴς ηὔξανον τὰς προσόδους των· ἀλλ' ἡ εὐτυχία των αὕτη ἦτο προσωρινή. Περιστάσεις ἔκτακτοι τὴν ἔφερον, ὑπὸ περιστάσεων δὲ ἀναλόγων ἔμελλε καὶ νὰ καταστραφῇ. Ἦτο φανερὸν προσέτι ὅτι ἡ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ ὑπερέβαινε τὴν ποσότητα τῶν ἐντοπίων σιτηρῶν. Διὰ τοῦτο τέσσαρα τοὐλάχιστον μεδίμνων σίτου μόνον ἑκατομμύρια εἰσήγοντο